

НАРИСИ, ЕПЮДИ

Максим Стріха

ВІДРОДЖЕННЯ СВЯТИНИ УКРАЇНИ

(“Душі храми свої возвели...”)

Якколи дивуєшся: як тяжко зуміли переродити давню Київську землю новітні варвари-безбожники. Вбивали не лише людей, не тільки давні храми, але й історичну пам'ять, закарбовану в назвах вулиць, площ, гір та урочищ. Якихось десяти років тому подорожній, ідучи в самісінькому центрі давнього й святого Києва, повертав утору від площі Ленінського Комсомолу, лишаючи праворуч споруду музею В. Леніна (сам “вождь пролетаріату” в Києві ніколи не бував, але музей мати належалося; й дарма, що автентичних речей і правдивих свідчень у ньому майже не було). Потому цей подорожній підіймався крутим узвозом Героїв Революції (до початку шістдесятих вулиця мала неоднозначнішу назву: “Жертв Революції”), лишаючи ліворуч споруду планетарію (колись — костюл Святого Олександра), а праворуч — поодинокі вцілілі споруди Михайлівського Золотоверхого монастиря (про сам монастир нічого не нагадувало; навіть дивом вціліла Трапезна церква Івана Богослова використовувалася як виставкова зала; навіть прадавній топонім “Михайлівська гора” заступило значно новіше “Володимирська гірка”). Нарешті, наш подорожній виходив на площу, яку вивершувала похмура сталінська споруда ЦК ЛКСМУ та Київського міськкому КПУ...

Ця нова радянська дійсність, здавалося, навіки закреслила своєю грубою зречевленістю пам'ять про зруйнований 1934—36 років Золотоверхий Монастир з його дивовижними мозаїками (зняті з приречених мурів, прикрашають сьогодні хори Софії Київської та Третяковку в Москві); з його святими реліквіями (подарована гетьманом Іваном Мазепою рака Святої

Великомучениці Варвари знайшла-таки добрий притулок у Володимирському Соборі), з його сподвижниками (Іов Борешський мав тут митрополичу кафедру тоді, коли Софію ще утримували уніати, а забутий нині Іринеї Фальковський, що став настоятелем 1807 року, поєднував обов'язки вікарія Київської митрополії з викладанням архітектури, риторики, філософії, богослов'я, церковної історії та математики в славній Могилянській академії).

Ще зовсім недавно важко було й повірити, що в давню обитель знову повернеться життя, що знову постануть зруйновані новітніми варварами-безбожниками стіни. Тому коли Святійший Патріарх Мстислав 12 травня 1991 року освятив символічного хреста на місці зруйнованого собору, це сприймалося насамперед як акт символічний, акт, що має знаменувати повернення історичної правди, але не тепер, а ще через багато-багато років...

Проте людська віра й подвижництво часто присоромлюють надмірний раціоналізм скептиків. Чернеча громада, що оселилася тут від початку 1991 року, семінарія та академія, що відкрили свої двері через рік, повернули давнє сакральне значення назві “Михайлова гора”. А сам Святий Архістратиг Михаїл знову посів своє прадавнє законне місце на гербі української столиці.

В день освячення дзвіниці Михайлівського монастиря з'явилася книга віршів митрофорного протоієрея Івана Швеця, проректора Київської духовної академії, священника, який тут, на Михайловій горі, виховує та навчає молоде покоління українського духовенства та молиться за наш люд. Можливо, ці вірші не сповнені

надмірними поетичними прикрасами, але в них бринить така чиста й глибока віра, що вони, без сумніву, дійдуть до душ багатьох читачів, особливо тих, для кого молитва — не данина черговій моді, а найглибша внутрішня потреба.

А в тому, що й наш час спроможний на чудеса, можна повторити описаний на початку цієї розповіді історичний шлях. Повернувши вгору з Європейської площі, наш читач лишиться праворуч, знайому споруду, яка тепер називається Українським Домом (зізнаюся: назва така, на мою думку, личила б більше установі в центрі якоїсь із закордонних столиць, бо якими ж іще бути домам у Києві! — а проте й ця назва — теж пам'ятка нашого неймовірно стрімкого часу). Йдучи вгору Трьохсвятительською вулицею, подорожній лишиться ліворуч дбайливо відреставрований костюл Святого Олександра (що ж, католиками були не тільки давні панігнобителі, а й великий патріот України В'ячеслав Липинський). А відразу потому праворуч за відновленим ошатним муром, прикрашеним меморіальним знаком професорові Макаренку, мучневі української науки, що єдиний в далекі тридцять відмовився підписати вирок монастиреві, й тим підписав смертний вирок собі (про нього — один з віршів о. Івана Швеця); наш подорожній побачить, як підносяться в

небо поки що не отиньковані, але вже завтра, вірю — золоті стіни Михайлівського собору. Вийшовши ж на відроджену Михайлівську площу, ставши перед відбудованим пам'ятником Рівноапостольної княгині Ольги в почесному товаристві Апостола Андрія та Святих Кирила й Мефодія, подорожній стане між двома дивовижними витворами генія українського народу, двома святинями нашого православ'я — знайомою дзвіницею Святої Софії та звичною поки лише для старших киян радісно-новою дзвіницею Михайлівського монастиря, під якою, наче нагадування, стоїть скромний знак у пам'ять про мільйони жертв голодомору...

І на цій маєстатичній площі вільної й гордої української столиці особливо віриш: опіка Архістратиґа Михайла вже ніколи не дасть вступити сюди новому завойовникові. Бо, як пише о. Іван Швець,

Душі храми свої возвели,
Значить, в тім провидіння небесне.
Тож нехай проповідують весну
І спасіння душі куполи.*

* Нарис письменника Михайла Стріхи становить передмову до книги віршів І. Швеця "Словесна фреска для Свято-Михайлівського Золотоверхого Монастиря" Текст подано дещо скорочено.

Київ

Владислав Омельченко

ВІДРОДЖУЮТЬСЯ, ОЖИВАЮТЬ СОБОР І УКРАЇНА

Історія Михайлівського Золотоверхого собору починається із сивої давнини з 1108 року. Йому судилося стати свідком величчя й падіння Київської Русі, витримати навалу татаро-монгольської орди, інших завойовників. Але в 1934—1936 роках його було зруйновано.

На місці Михайлівського Золотоверхого монастиря, церкви Трьох святих, так званих "присутствених місць" планувалося розмістити комплекс сучасних будинків. Нависала загроза над пам'ятником Богданові Хмельницькому і навіть над Софією Київською. На щастя, задум цей не було втілено в життя.

Руїни Михайлівського Золотоверхого поступово розібрали. Плінфою і шиферними плитами вимощували дороги. Комуністичні провідники хотіли на цьому місці навіть збудувати оперний театр або музей

Леніна. Згодом той музей спорудили внизу Володимирської гірки.

Нинішні важкі економічні випробування, що випали на долю молоді держави, породжують у людей зневіру і нігілізм. Не так швидко, як хотілося б, відроджуються історична пам'ять, національна самосвідомість, народні традиції. І тому кожен новий крок уперед на шляху становлення духовності дає надію на те, що наш народ подолає труднощі, перемаже тяжку спадщину минулого.

"Українська Газета" вже писала докладно, як над Подолом полинули дзвони відбудованої церкви XII століття Успіння Богородиці Пирогової, що в 40-х роках також була стерта з лиця землі... Варварів не стримав навіть той факт, що цей храм згадується в "Слові о полку Ігоревім", що тут творилася наша історія. І ось усього за рік будівельники і реставратори Києва під-